



KANCELARIA SENATU

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI I KORESPONDENCJI

BADK.DPK.133.31.2018 MKo
PW9-01/18

Warszawa, dnia 10 lipca 2018 r.

Nr: 33291	Data wpływu petycji 6 kwietnia 2018 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 6 lipca 2018 r.

KONSTYTUCJA RP

TEMAT

DODANIE W ART. 18 KONSTYTUCJI

SŁÓW „OJCOSTWO”

WNOSZACY PETYCJE: petycja wielokrotna

Wniesiona i poparta przez 1373 osoby fizyczne i podmioty zbiorowe.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., w celu dodania w art. 18 słowa „ojcostwo” po słowie „macierzyństwo”.

UZASADNIENIE WNOSZĄCYCH PETYCJE:

Autorzy petycji wnioskują o zmianę art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w następujący sposób: „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo, **ojcostwo** i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”.

Wnoszący petycję w jej uzasadnieniu podkreślają, że Konstytucja w obecnym brzmieniu stanowi tylko o ochronie rodzicielstwa wyszczególniając macierzyństwo, a pomijając całkowicie ojcostwo. Wnioskodawcy uważają, że przez brak konstytucyjnej ochrony ojcostwa, rola i pozycja ojca jest niedoceniana, a sami ojcowie są dyskryminowani, w szczególności w postępowaniach sądowych. Ponadto obowiązująca konstrukcja art. 18 Konstytucji może powodować obawy mężczyzn, przed zawieraniem związku małżeńskiego, zakładaniem rodziny oraz podejmowaniem roli odpowiedzialnego i świadomego ojcostwa.

W przekonaniu autorów petycji wnioskowana zmiana przełoży się na realne zmiany w życiu społecznym i przyczyni się do budowania kultury sprzyjającej silnemu ojcostwu. Jednocześnie postulat petycji doprowadzi do korzystnych zmian w postrzeganiu społecznej roli ojca - jako osoby koniecznej do prawidłowego funkcjonowania rodziny. Dodatkowo za wprowadzeniem do art. 18 Konstytucji ojcostwa jako wartości chronionej, przemawia prawo dziecka do wychowywania przez oboje rodziców. Wnoszący przywołują poglądy ekspertów z dziedziny psychologii i pedagogiki poparte badaniami wskazującymi, że udział ojca w wychowaniu dziecka jest niezastąpiony.

STAN PRAWNY:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78 poz. 483 ze zm.) w art. 18 stanowi, że małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod opieką Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z art. 71 ust. 1 Konstytucji, państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej

pomocy ze strony władz publicznych. Matka przed i po urodzeniu dziecka ma prawo do szczególnej pomocy władz publicznych, której zakres określa ustawa (art. 71 ust. 2).

Konstytucja w art. 68 ust. 3 stanowi, że władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku.

W art. 33 ust. 1 Konstytucji ze stanowczością podkreślono, że kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym. To zrównanie w sensie formalnym, a więc prawnym, powinno znaleźć pełny wyraz w życiu, stąd Konstytucja podkreśla różne aspekty równości.

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r., poz. 682 ze zm.), dalej „k.r.o”, reguluje m.in. kwestię macierzyństwa, ojcostwa i władzy rodzicielskiej. Art. 23 k.r.o. stanowi, że małżonkowie mają równe prawa i obowiązki w małżeństwie. Są obowiązani do wspólnego pożycia, do wzajemnej pomocy i wierności oraz do współdziałania dla dobra rodziny, którą przez swój związek założyli.

Zgodnie z art. 61⁹ k.r.o. matką dziecka jest kobieta, która je urodziła. Natomiast ojcem dziecka, w świetle obowiązujących przepisów prawa można zostać na skutek domniemania ojcostwa, poprzez jego ustalenie bądź uznanie.

Jeśli dziecko urodziło się w czasie trwania małżeństwa albo przed upływem 300 dni od jego ustania lub unieważnienia, domniemywa się, że pochodzi od męża matki (domniemania tego nie stosuje się, jeżeli dziecko urodziło się po upływie 300 dni od orzeczenia separacji). Jeżeli dziecko urodziło się przed upływem 300 dni od ustania lub unieważnienia małżeństwa, lecz po zawarciu przez matkę drugiego małżeństwa, domniemywa się, że pochodzi od drugiego męża (art. 62 § 1 i 2 k.r.o.).

Uznanie ojcostwa następuje, gdy mężczyzna, od którego dziecko pochodzi, oświadczy przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, że jest ojcem dziecka, a matka dziecka potwierdzi jednocześnie albo w ciągu trzech miesięcy od dnia oświadczenia mężczyzny, że ojcem dziecka jest ten mężczyzna (art. 73 § 1 k.r.o.). Uznanie ojcostwa może nastąpić także przed sądem opiekuńczym, a za granicą również przed polskim konsulem lub osobą wyznaczoną do wykonywania funkcji konsula, jeżeli uznanie dotyczy dziecka, którego oboje rodzice albo jedno z nich są obywatelami polskimi.

Art. 84 § 1 k.r.o. stanowi, iż sądowego ustalenia ojcostwa może żądać dziecko, jego matka oraz domniemany ojciec dziecka. Jednakże matka ani domniemany ojciec nie mogą wystąpić z takim żądaniem po śmierci dziecka lub po osiągnięciu przez nie pełnoletności.

INFORMACJE DODATKOWE:

Grupa posłów 22 kwietnia 2013 r. złożyła zapytanie (nr 4333) do Ministra Sprawiedliwości w sprawie możliwej zmiany art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Posłowie wyrażali wątpliwości co do logiczności i zupełności tego zapisu w kontekście nie wymienienia w art. 18 ojcostwa jako dobra chronionego przez Rzeczpospolitą Polską. Ponadto pytali resort o równość prawa w stosunku do obojga rodziców.

Na zapytanie 4 czerwca 2013 r. odpowiedział podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości. Stwierdził, że wyodrębnienie macierzyństwa na poziomie konstytucyjnym nie oznacza jego uprzywilejowania wobec ojcostwa w stosunkach prawnych w rodzinie, gdyż w myśl art. 33 ust. 1 Konstytucji RP kobiecie i mężczyźnie gwarantuje się równe prawa m.in. w życiu rodzinnym. W odpowiedzi podnoszono także, że konstytucyjną zasadę równouprawnienia mężczyzny i kobiety realizuje Kodeks rodzinny i opiekuńczy, nie przyznając żadnemu z rodziców przewagi w jego stosunkach prawnych z dzieckiem (m.in. tak: T. Smoczyński, rodzina i prawo rodzinne w świetle nowej konstytucji, Państwo i Prawo, 1997 r., z. 11-12, s. 185 i nast.).

Ponadto podkreślono, iż użycie w art. 18 Konstytucji RP terminu macierzyństwo i rodzicielstwo należy interpretować jako podkreślenie przez ustrojodawcę roli matki, zwłaszcza w okresie ciąży i bezpośrednio po urodzeniu dziecka. Częściowe krzyżowanie się zakresów pojęć „macierzyństwo” i „rodzicielstwo” nie powinno być też postrzegane jako wada legislacyjna. Podobnie nie posłużenie się terminem „ojcostwo” nie oznacza słabszej z punktu widzenia ochrony relacji ojciec – dziecko. Podsekretarz Stanu wyjaśnił, że konstytucyjna ochrona rodzicielstwa oznacza objęcie nią zarówno macierzyństwa jak i ojcostwa, zarówno praw matki jak i ojca (B. Banaszak, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2009, s. 121).

Do Kancelarii Prezydenta RP 6 kwietnia 2018 r. w ramach dwóch zorganizowanych akcji społecznych wpłynęło ponad 3 tys. petycji o takiej samej treści i wnioskach jak prezentowana petycja. Wnoszący postulowali dopisanie do katalogu podstawowych wartości chronionych przez Rzeczpospolitą Polską ojcostwa. Biuro Dialogu i Korespondencji przekazało petycję do Zespołu zajmującego się m.in. porządkowaniem i katalogowaniem opinii i sugestii dotyczących referendum i kierunków zmian przepisów Konstytucji RP pod kątem wykorzystania w pracach referendalnych i późniejszych działaniach legislacyjnych.

Grupa senatorów na 57. posiedzeniu Senatu 8 marca 2018 r. złożyła oświadczenie skierowane do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w którym zwrócono uwagę na

brak w art. 18 Konstytucji RP ojcostwa wśród chronionych wartości rodzinnych przez Rzeczpospolitą Polską. Podkreślano, że świadomość społeczna i kultura prawna rozwinęły się na tyle, że ojcostwo coraz szerzej rozumie się, jako postawę czynnej i zaangażowanej relacji ojca z dzieckiem. Co więcej, dostrzega się wyraźniej, że zaangażowanie mężczyzn w ojcostwo stanowi wartość społeczną i jest elementem dobra wspólnego.

Senatorowie stwierdzili, iż należy zabiegać aby ojcostwo znalazło się w Konstytucji jako wartość in extenso chroniona i kultywowana w Rzeczypospolitej Polskiej. Przemawia za tym wiele argumentów, z których chyba najważniejszym jest prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców. Zarówno macierzyństwo, jak i ojcostwo, mimo panujących jeszcze tu i ówdzie stereotypów, są niezbędne dla rozwoju dziecka.

W oświadczeniu stwierdzono, że konstytucyjny zapis o ojcostwie przełoży się na prawo i przyczyni się do kreowania kultury sprzyjającej silnemu ojcostwu. Skorzystają na tym przede wszystkim dzieci, rodziny, ale i sami ojcowie, którzy będą czuli się uszanowani w swojej życiowej roli i zachęceni do bardziej zaangażowanej i odpowiedzialnej służby swoim rodzinom. Senatorowie jednoznacznie opowiedzieli się za wpisaniem do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej ojcostwa jako wartości przez nią chronionej.

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz